HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אי לאו כחו הוא תיזיל לתחת אלא כח כחוש הוא [6]ת"ר [8]הכוהו עשרה בני אדם בעשרה מקלות ומת בין בבת אחת בין בזה אחר זה פטורין רבי יהודה בן בתירא אומר בזה אחר זה האחרון חייב מפני שקירב את מיתתו אמר ר' יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו [1]ואיש כי יכה כל נפש אדם רבנן סברי כל נפש עד דאיכא כל נפש ור' יהודה בן בתירא סבר כל נפש כל דהוא נפש אמר רבא [2]הכל מודים בהורג את הטריפה שהוא פטור [3]בגוסס בידי שמים שהוא חייב לא נחלקו אלא בגוסס בידי אדם מר [7]מדמי ליה לטריפה ומר מדמי ליה לגוסס בידי שמים מאן דמדמי ליה לטריפה מאי טעמא לא מדמי ליה לגוסס בידי שמים גוסס בידי שמים לא איתעביד ביה מעשה האי איתעביד ביה מעשה ומאן דמדמי ליה לגוסס בידי שמים מ"ט לא מדמי ליה לטריפה טריפה מחתכי סימנים הא לא מחתכי סימנים תני תנא קמיה דרב ששת [1]ואיש כי יכה כל נפש אדם להביא המכה את חבירו ואין בו כדי להמית ובא אחר והמיתו שהוא חייב אין בו כדי להמית פשיטא אלא יש בו כדי להמית ובא אחר והמיתו שהוא חייב וסתמא כרבי יהודה בן בתירא אמר רבא ההורג את הטריפה פטור [8]וטריפה שהרג בפני ב"ד חייב שלא בפני ב"ד פטור בפני ב"ד [3](מאי טעמא) חייב דכתי' [2]ובערת הרע מקרבך שלא בפני ב"ד פטור דהויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה [3]וכל עדות שאי אתה יכול להזימה לא שמה עדות ואמר רבא [9]הרובע את הטריפה חייב טריפה שרבע בפני ב"ד חייב שלא בפני ב"ד פטור בפני ב"ד חייב דכתיב [2]ובערת הרע מקרבך שלא בפני ב"ד פטור דהויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה הא תו למה לי היינו הך הרובע את הטריפה איצטריכא ליה מהו דתימא ליהוי כמאן דמשמש מת וליפטר קמ"ל דמשום הנאה הוא והא אית ליה הנאה ואמר רבא [10]עדים שהעידו בטריפה והוזמו אין נהרגין עדי טריפה שהוזמו נהרגין רב אשי אמר [11]אפילו עדי טריפה שהוזמו אין נהרגין לפי שאינן בזוממי זוממין ואמר רבא שור טריפה שהרג חייב [12]ושור של אדם טריפה שהרג פטור מאי טעמא אמר קרא [3]השור יסקל וגם בעליו יומת כל היכא דקרינא ביה וגם בעליו יומת קרינן ביה השור יסקל וכל היכא דלא קרינן ביה וגם בעליו יומת לא קרינן ביה השור יסקל רב אשי אמר [3]אפילו שור טריפה נמי שהרג פטור מאי טעמא כיון דאילו בעלים הוו פטירי שור נמי פטור: שיסה בו את הכלב וכו': [7]אמר רב אחא בר יעקב כשתמצא לומר לדברי ר' יהודה ארם נחש בין שיניו הוא עומד לפיכך [4]מכיש בסייף ונחש פטור לדברי חכמים [5]ארם נחש מעצמו הוא מקיא לפיכך נחש בסקילה [6]והמכיש פטור: **מתני'** [7]המכה את חבירו בין באבן בין באגרוף ואמדוהו למיתה והיקל ממה שהיה ולאחר מכאן הכביד ומת חייב ר' נחמיה אומר פטור שרגלים לדבר: **גמ'** [8]תנו רבנן את זו דרש רבי נחמיה [4]אם יקום והתהלך בחוץ על **בגוסס** בידי אדם. תימה אותו שעשאו גוסס אמאי פטור הא רוב גוססין למיתה [9] ואמרינן ברים בן סורר (לעיל דף סט:) דהולכין בדיני נפשות אחר הרוב והמכה חבירו ואמדוהו למיתה ומת מי לא מיחייב והא נמי אמוד למיתה הוא וי"ל דכיון שהקילה עליו תורה שחובשין אותו כדאמרינן בסמוך ואע"פ שאמדוהו למיתה אין הורגין כל זמן שהוא חי וזימנין נמי דאומדין למיתה וחי אף על גב דרובא מייתי הלכך כיון שבא אחר והרגו פטור ותדע דהא אשכחן גוסס בידי שמים דנחשב כחי לחייב את ההורגו אע"ג דרוב גוססין למיתה הלכך אין לתמוה בגוסס בידי אדם אם נחשבנו כחי לפטור מי שעשאו גוסס:

מר מדמי ליה לטריפה וכו'. אף על גב דקרמי קא דרשי איצטריך ליה להני טעמי:

ההורג את הטריפה פטור. אפי' למ"ד טריפה חיה דסופו שימות בחבלה זו ותדע דהא רבא אית ליה טריפה חיה בפרק קמא דתמורה (דף יא: ושם) ומיהו גרלאה דהתם גרסינן רבה בר פלוגתיה של רב חסדא ועוד דסברתיה הפוכה בפרק קמא דבכורות (דף ג. ושם [2]):

בפני בית דין חייב. כגון דראוהו ביום שדנין על ראייתם דאי ראוהו בעי עדות כדמוכח בהחובל (ב"ק ל' 5: ושם) וכיון דבעי עדות בעינן עדות שאתה יכול להזימה: **שור** טריפה שהרג חייב. אע"ג דבשילהי פרק ד' וה' (שם דף מד:) פטרינן לרבי שמעון שור שנתכוין להרוג את זה והרג את זה מטעם דכמיתת בעלים כך מיתת השור לא דמי דהתם הטעם שור לשייסה אבל הכא בחדש שייך לפטור מטעם עדות שאי אתה יכול להזימה ובשור לא שייך דאם הוזמו עדים משלמים דמי שור טריפה לבעלים:

מגדף

אי לאו כחו הוא תיזיל לתחת כחוש הוא. תפול מיד כנגדה ולא לגלגדין: **אלא כח כחוש הוא.** אינו כחו חזק אלא קצת כחו יש כאן והאי דלא אזלה לעיל משום שכלה כח חוזק הזריקה והאבן חוזרת לאחר אבל עדיין הולכת היא ממקצת כחו: **ה"ג ר' יהודה בן בתירא אומר בזה אחר זה האחרון חייב וכו': עד דאיכא כל נפש.** וכיון דמתחילה סייעו הראשונים בהריגתו ליכא כולה נפש במכת האחרון: **כל דהוא נפש.** אפי' מקצתה ומיהו היכא דהכהו בבת אחת לא קטלינן לכולהו דאיש כי יכה אמר רחמנא ולא שנים שהכוהו: **הכל מודים בהורג את אדם טריפה.** כגון נקב הוושט או קרום המוח: **שהוא פטור.** מדלא אפליגו ביה שמע מינה כיון דיכרים חתיכת סימנין חיותו גברא קטילא משיב ליה: **בגוסס בידי שמים.** ובא אחר והרגו הכל מודים שחייב דלא איתעביד ביה מעשה ברישא והרי הוא כחי: **בגוסס בידי אדם.** כגון זה שקרוב למות מחמת המכות אלא לא עשאוהו הראשונים טריפה: **מחתכי סמנין.** סימן חיותא: **כל נפש להביא וכו'.** דמשמע כל דהוא נפש: **שהוא חייב.** האחרון: **ובערת הרע.** והרי ראוהו רואה: **שלא בפני ב"ד.** ואתה בא לחייבו על פי עדים פטור דאין עדותן עדות דהויא עדות שאי אתה יכול להזימה שאם הוזמו אין נהרגין דגברא קטילא בעו למיקטל: **אם הטריפה.** אדם טריפה ורבעו חבירו במשכב זכור: **חייב.** דהא איכא הנאה: **למאן דמשמש מת.** רובע את המת: **והא אית ליה הנאה.** אבל רובע את המת ליכא הנאה שעבר חמימותו ולחלחותו ונלטנן: **עדי טריפה.** שהן עצמן טריפה: **שהוזמו נהרגין.** דכתיב ובערת הרע מקרבך: **לפי שאינן בזוממי זוממין.** דדין זוממי זוממין. אותם שהזימום ואמרו להם באותה שעה עמנו הייתם אם היו באין שנים אחרים ומזימין אותם לומר היאך אתם מזימין את אלו והרי אתם עמנו הייתם במקום פלוני אין הזוממין שנמצאו עכשיו זוממין נהרגין משום דגברא קטילא בעי למיקטל הלכך כי לא אתזמו נמי לא מקטלי הכי טריפה אפומייהו דהוה ליה עדות שאי אתה יכול להזימה ולא מקטלי. ולרבא כיון דעדות זוממין חדוש הוא אע"ג דהוי עדות שאי אתה יכול להזימה מקטלי: **זוממי זוממין.** המזימין את הראשונים כשהן נעשו זוממין הוו להו זוממין של זוממין קמאי. כל עדות זוממ קרו זוממי של גדון כדאמרינן זוממי בת כהן באלו הן הנחנקין (לקמן דף פד:): **וגם בעליו יומת.** כלו' כמיתת בעליה (בסנהדרין דף ג.) כך מיתת השור. ולהא מילתא נמי מקשינן להו דכיון דאילו קטיל מריה שלא בב"ד לא מקטיל על פי עדים כדאמרינן לעיל שורו נמי לא מקטלי: **כיון דאילו הוו בעליה.** טריפה דכוותיה לא הוי מקטלי שור טריפה נמי לא מקטיל דהא למיתת בעליה הוקש: **שיסה.** גירה: **השיך.** שאחז הנחש והוליכו והשיך הנחש בגשרו: **בין שיניו עומד.** והרי הוא כתוקע סכין בבטנו דלאו גרמא הוא שהרי כלי משחיתו בידו: **מכיש בסייף.** כדין רואה: **מעצמו מקיא.** בנשיכתו וכשהשיכו זה עדיין אין בו כדי להמית לפיכך גרמא בעלמא הוא אף על פי שיודע שסופו להקיא מיהו לאו מכחו מיית: **לפיכך נחש בסקילה.** כדין שור שהמית דכל בהמה וחיה כשור הן [9] אלא שדבר הכתוב בהוה: **מתני' ואמדוהו למיתה.** בית דין. אבל אמדוהו תחילה לחייב אפילו לרבנן פטור כדלקמן [ע"ב]: **והיקל ממה שהיה.** וחזרו ואמדוהו לחייב: **שרגלים לדבר.** שלא מתמת מכתה. הואיל ומתחלה היקל ממה שהיה (נזיר סה:).

מגדף

מסורת הש"ס

1) ב"ק י: כו:, 2) ס"פ ל"ג, 3) [לעיל מא. ב"ק עה:], 4) [ב"ק כג:], 5) [מלה זו לא נמצא בערוך ואולי ל"ל משיך ועיין בערוך ערך אחס], 6) [ל"ל והמשיך], 7) [מיר סה:], 8) כתובות לג: [תוספתא ב"ק פ"ט], 9) [ב"ק נד:], 10) כתוספתא נקדושין עא:, 11) [ועי' תוס' נדה כג: ד"ה אמר ותוספות מנחות נח: ד"ה ואיכא דאמרי וכו' בתריכות],

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ כִּי יַכֶּה כָּל נֶפֶשׁ אָדָם מוֹת יוּמָת:
ויקרא כד יז
2. וְהַנָּבִיא הַהוּא אוֹ הַחֹלֵם הַחֲלוֹם הַהוּא יוּמָת כִּי דִבֵּר סָרָה עַל יְיָ אֱלֹהֵיכֶם הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהַפֹּדְךָ מִבֵּית עֲבָדִים לְהַדִּיחֲךָ מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוְּךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ לָלֶכֶת בָּהּ וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ:
דברים יג ו
3. וְאִם שׁוֹר נַגָּח הוּא מִתְּמוֹל שִׁלְשֹׁם וְהוּעַד בִּבְעָלָיו וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ וְהֲמִית אִישׁ או אִשָּׁה הַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם בְּעָלָיו יוּמָת:
שמות כא כט
4. אם יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ עַל מִשְׁעַנְתּוֹ וְנִקָּה הַמַּכֶּה רַק שִׁבְתּוֹ יִתֵּן וְרַפֹּא יְרַפֵּא:
שמות כא יט

מוסף רש"י

הכוהו עשרה בני אדם כו' פטורין. שאין יודע על ידי מי נהרג (ב"ק י:) דבעינן שיכה כל נפש אדם, כל הנפש, ואין כאן מכה כל הנפש ופטורים ממיתה (שם כז.). **וכל עדות שאי אתה יכול להזימה לא שמה עדות.** דרחמנא אמר (דברים יט) והרשו השופטים היטב והנה עד שקר העד וגו' ועשיתם לו כאשר זמם לעשות וגו' עדות שאתה יכול לקיים בה תורת הזמה הויא עדות ואי לא לא (פסחים יב. וכעי"ז לעיל מא.). **בין שיניו הוא עומד.** ולא דווקא הנחש יצא הארס (ב"ק כג:). **לפיכך מכיש בסייף.** דהוה ליה כאילו הרגו בסייף, שהורג ממש הוא ולא גורם (שם). **נחש בסקילה.** כדין שור הורג אדם דכתיב השור יסקל (שם). **שרגלים לדבר.** שלא מתמת הכאה, הואיל ומתחלה היקל ממה שהיה (נזיר סה:).

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ד מהל' רוצח הלכה ו סמג לאוין קכג:
כו ב מיי' שם פ"ג הלכה ח:
כז ג ד מיי' שם הלכה ז:
כח ה ו מיי' שם ה"ט:
כט ז מיי' פ"ח מהלכות מיסורי ביאה ה"ב [טור אה"ע סי' כ]:
ל ח ט מיי' פ"כ מהל' עדות הלכה ז:
לא י כ מיי' פ"י מהל' מקי ממון הלכה ז:
לב ל מיי' שם הלכה ח:
לג מ מיי' פ"ד מהל' רוצח הלכה ג ה: